

MUSIK UND KIRCHE (2010), nr 1–4

Pierwszy numer z 2010 r. (styczeń – luty) koncentruje się wokół problematyki związanej z wykonywaniem zawodu muzyka kościelnego. Dział *Editorial* rozpoczyna artykuł Guntera Kennela, zastanawiającego się nad przyszłościowym charakterem posługi muzyka w służbie Kościoła (*Ein Beruf im Wandel*, s. 8–13). Do kwestii poruszanych przez autora należą m.in.: specyfika muzyki kościelnej, proces kształcenia muzyków kościelnych oraz kwestia ich finansowania. Następne przed-

łożenie stanowi zapis debaty pomiędzy Christfeldem Brödelem i Peterem Bubmanem, dotyczącej rozłożenia akcentów w procesie kształcenia muzyków kościelnych (*Kompetenzorientierung oder Persönlichkeitsbildung*, s. 14–16). Punkty ciężkości w dyskusji wyznaczają: formacja osoby oraz jakość kompetencji. Kolejny artykuł, pióra Rüdiger Joedta, został poświęcony problemowi wynagrodzenia muzyka kościelnego (*Kirchenmusik und „Entgelt“*, s. 18–24). Autor zarysowuje tę budzącą wiele kontrowersji problematykę, analizując ją z perspektywy aktualnych rozwiązań prawnych i wytycznych kościelnych obowiązujących na terenie Niemiec. W następnym tekście Alexander Deeg pyta o rolę kazania w liturgii ewangelickiej, wynikającą poniekąd z rozumienia samej liturgii; czy jest ona (liturgia) swego rodzaju akcją, kształtowaną w sposób dramatyczny, czy też pewnym ciągiem, następstwem tekstów, podporządkowanych kazaniu (*Dramaturgie und Inszenierung*, s. 26–31). Deeg wprowadza do aktualnie toczącej się dyskusji oraz zaprasza do aktywnego uczestnictwa, także muzyków kościelnych. Kończący numer dział *Artikel* zawiera rozważania autorstwa Konrada Küstera, poświęcone jednemu z najbardziej znanych organistrów okresu baroku — Arpowi Schnitgerowi (*Arp Schnitgers Jahr 1682 und die folgen*, s. 32–36).

Numer drugi (marzec – kwiecień) został poświęcony czytaniom mszalnym, a ściślej, ich wykonawstwu. *Editorial* otwiera artykuł poruszający problem wewnętrzne zaangażowania, postawy, w czasie czytania w ramach liturgii, pióra Nicoli Käppeler, Heinera Junghansa i Christopa Nixa (*Innere Haltung*, s. 78–83). Autorzy, pracując na co dzień w teatrze, porównują liturgię do spektaklu teatralnego, podejmując próbę przeniesienia pewnych elementów sztuki aktorskiej do rzeczywistości liturgicznej. W kolejnym artykule Johannes Block przedstawia wykonawstwo czytania liturgicznego jako wydarzenie estetyczne (*Der Klang des Wortes*, s. 84–94). Z kolei Christa Reich postuluje ponowne odkrycie wigilii (formy wieczornego nabożeństwa) jako okazji do spotkania ze słowem Bożym (*Das Wort in der Nacht*, s. 96–99). W przedłożeniu autorstwa Haralda Jersa zostały poruszone kwestie związane z akustyką (*Das gesprochene und das gesungene Wort*, s. 100–103). Jers przedstawia takie zagadnienia, jak: fonetyka, akustyka pomieszczenia, powstawanie dźwięku oraz problem niezrozumienia tekstu przez słuchacza z powodów fizykalnych i akustycznych. Dział *Editorial* zamyka Klaus Röhring, poświęcając swoje rozważania Dieterowi Schnebelowi z okazji 80 rocznicy urodzin („Für Stimmen...” *Sprache als Musik*, s. 104–108). Autor w sposób syntetyczny analizuje twórczości tego cenionego nie tylko w Niemczech kompozytora. W dziale *Artikel* znalazły się dwa teksty. Pierwszy — autorstwa Ute Poetzsch-Seban, przedstawiający możliwości wykorzystania kościelnej muzyki wokalne Telemanna na przestrzeni całego roku liturgicznego (*Mit Telemann durchs Kirchenjahr*, s. 110–116). W drugim Johannes Vetter zarysowuje sylwetkę hiszpańskiego kompozytora Antonio de Cabezona (1510–1566), w związku z 500 rocznicą urodzin (*Glanz in der Krise*, s. 118–119).

Numer trzeci (maj – czerwiec) za temat przewodni obrał relację muzyka – natura. *Editorial* otwiera praca Ute Jung-Kaiser poświęcona obecności ptaków i aniołów w malarstwie i literaturze (*Engelsgesang – Vogelgesang*, s. 156–159). W artykule zamieszczono fotografie analizowanych dzieł sztuki, co pomaga w zgłębieniu tekstu. Z kolei Klaus Röhring bada występowanie ptaków w twórczości M. Lutra i O. Messiaena (*Frau Musica und die Wittembergisch Nachtigall*, s. 160–165). Kolejny przyczynek, pióra Johannesesa Mundry’ego, jest w swej istocie wykazem kompozycji, w których tytułach pojawiają się ptaki. Dział zamyka Christiane Berthold-Scholz wskazówkami odnośnie do przygotowania liturgii „pod gołym niebem” (*Gottesdienste im Freien*, s. 172–176). W dziale *Artikel* znalazły się dwie prace. Pierwsza, autorstwa Friedhelma Brusniaka, przedstawia pieśń jako nośnik wspomnień (*Lieder als „persönlicher Erinnerungsschatz”*, s. 178–185), natomiast druga, pióra Martina Lückera, wydobywa na światło dzienne niepublikowany dotąd list Clary Schumann do swego męża — Roberta (*Ein ungeschriebener Brief von Clara Schumann an ihren Mann*, s. 186–187).

Tematyka numeru czwartego (lipiec – sierpień) oscyluje wokół zagadnień ekumenicznych. *Editorial* rozpoczynają przyczynki Nikolausa Schneidera (prezesa ewangelickich Kościołów na terenie Nadrenii Północnej-Westfalii) i abpa Roberta Zollitscha (przewodniczącego niemieckiego episkopatu), zarysowujące sytuację ekumeniczną w Niemczech z perspektywy ewangelickiej (*Positionen zur Ökumene*, s. 237–239) oraz katolickiej (*Damit ihr Hoffnung habt*, s. 240–243). W następnym artykule Meinrad Walter zastanawia się, czy konfesyjna mentalność naznacza jeszcze, wyciska piętno na muzyce kościelnej (*Typisch katholisch! Typisch evangelisch!*, s. 244–250). Walter przedstawia, co oba wyznania w ich muzyce łączy, co je na płaszczyźnie muzycznej odróżnia oraz wskazuje drogę ku harmonijnemu współegzystowaniu i rozumieniu. Kolejny tekst jest zapisem wypowiedzi Petera Bubmanna i Matthiasa Kreuelsa na temat roli muzyki kościelnej egzystującej ponad granicami konfesji (*Ökumene klingt*, s. 252–254). Zarówno Bubmann, jak i Kreuels pracowali nad przygotowaniem ekumenicznego Dnia Kościołów (*Ökumenischer Kirchentag*) w Monachium, gdzie doświadczyli znaczenia muzyki kościelnej w dialogu ekumenicznym. Dział *Editorial* wieńczy zbiór świadectw o interkonfesyjnej współpracy na polu muzyki kościelnej, konkretyzującej się w organizowaniu różnego rodzaju koncertów, festiwali, seminariów itp. (*Praktizierte Ökumene*, s. 255–267). W części *Artikel* znalazły się rozważania Markusa Karasa, będące hołdem dla kompozytora Heinza Wernera Zimmermanna z okazji 80 rocznicy urodzin (*Diesseits und jenseits des Atlantiks*, s. 268–269).

Numer piąty (wrzesień – październik) za temat przewodni obrał ostatnią księgę Pisma Świętego, tj. Apokalipsę. Dział *Editorial* otwiera teologiczna refleksja Klaus Wengstena nad Objawieniem św. Jana (*Es wird nich immer so weitergehen*, s. 310–315). Autor w sposób zwięzły ukazał treść księgi oraz jej znaczenie, ilustrując swe wywody fragmentami dzieła Hieronima Boscha — *Sqd ostateczny*. Z kolei Meinrad

Walter bada recepcję Apokalipsy w utworach muzycznych (*Wie klingt die Apokalypse?*, s. 316–319). Walter sporządził także listę kompozycji (wybór), począwszy od XIX w., podejmujących tematykę apokaliptyczną. W następnym artykule Matthias Beckert podjął się analizy oratorium Franza Schmidtsa *Das Buch mit sieben Siegeln* (*Sieg des Guten*, s. 322–327). Autor w swej analizie ukazuje, iż najważniejszym środkiem kształtującym kompozycję jest fundamentalna antyteza (*fundamentale Antithese*) dobra i zła. Część *Editorial* wieńczy praca Siglindy Bruhn, także poświęcona dziełu kompozytorskiemu, tym razem Paula Hindemitha *Apparebit repentina dies* („*Plötzlich bricht der große Tag des Herrn herein*”, s. 328–333). Tekst analizowanego utworu, pochodzący z VII w., będący łacińskim hymnem nieznanego autorstwa przekazany przez św. Bedę (672/3–735), został opracowany muzycznie z przeznaczeniem na chór mieszany oraz instrumenty dęte blaszane w 1947 r. W dziele tym Hindemith wraz z anonimowym poetą zarysowują obraz Sądu Ostatecznego. Dział *Artikel* reprezentuje jedno przedłożenie, pióra Nicolasa Schaltza (*Vertonte Offenbarung*, s. 336–343). Badacz prezentuje dwie, jego zdaniem — jedne z najważniejszych w XX w., kompozycje oscylujące wokół tematyki apokaliptycznej. Należą do nich: „...*inwendig voller Figur...*” Klause Hubera (z 1970/71 r.) oraz *Apocalipsis cum figuris secundum Dürer 1498* Bengta Hambræusa (z 1987 r.). Schalcz zagłębia się w warstwę kompozytorską i treściową obu dzieł, porównuje je przez pryzmat ich muzyczno-teologicznej wymowy oraz znaczenia dla chwili obecnej. Zarówno Huber, jak i Hambræus powołują się na Objawienie św. Jana, a także na odpowiadające mu obrazy Albrechta Dürera.

Rocznik 2010 czasopisma „Musik und Kirche” zamyka numer (listopad – grudzień) opatrzony tajemniczym tytułem: „*In excelsis*” – „*Gloria sei dir gesungen*”, wskazującym na podjęcie tematyki związanej z rzeczywistością niebiańską. *Editorial* otwiera artykuł Klause Röhringa, który stawia pytanie o niebo (*Himmel: Kein Ort. Nirgends?*, s. 392–399). Zauważa, że zarówno w ptolemeuszowym, jak i kopernikańskim obrazie świata, niebo nie stanowi możliwego do zlokalizowania miejsca. Następnie przechodzi do rozważań na temat wymiaru niebiańskiego z perspektywy teologicznej. Stanowi to punkt wyjścia do prezentacji kilku dzieł muzycznych, które poprzez poetycko-estetyczno-muzyczne zabiegi, próbują uczynić doświadczalnym ową rzeczywistość. W następnym artykule Jochen Arnold zastanawia się nad rolą muzyki i śpiewu w chwalbie Bożej („*Gott loben, das ist unser Amt*”, s. 400–409). Czerpie przy tym obficie z wypowiedzi biblijnych oraz Marcina Lutera, odnoszących się do roli, jaką ma spełniać muzyka w relacji człowieka do Stwórcy, a także podkreśla jej znaczenie w życiu Kościoła. Kolejny tekst, autorstwa Matthiasa Schneidera, obiera sobie za cel ukazanie ścisłego związku pomiędzy dwoma częściami *ordinarium missae* — *Kyrie* i *Gloria* (*Wie Kyrie und Gloria zusammengehören*, s. 410–413). Ukazując proces przenikania *Kyrie* i *Gloria* do liturgii, Schneider wychodzi od IV w. Sygnalizuje, począwszy od czasów Karola Wielkiego, głęboką jedność pomiędzy *Introitem*, *Kyrie* oraz *Gloria*, oraz argumentuje przeciwko roz-

dzielaniu tychże części. Następny artykuł zawiera refleksję nad kantatą J.S. Bacha *Wachet auf, ruft uns die Stimme*, napisaną przez Meinrada Waltera (*Musikalische Mystik*, s. 414–418). Autor zagłębia się zarówno w tekst dzieła, pióra Philippa Nicolaja, jak i wnika w sposób opracowania muzycznego, dokonanego przez lipskiego kantora. Dział *Editorial* zamyka Wolfgang Bretschneider analizą śpiewów *Gloria*, zawartych w modlitewnikach *Evangelisches Gesangbuch* (ewangelicki) i *Gotteslob* (katolicki) (*Die verblasste Gloria Dei*, s. 420–427). W części *Artikel* zawarto jedną pracę, autorstwa Christine Blanken, będącą prezentacją pierwszego oratorium pasyjnego w języku niemieckim, skomponowanego przez Reinharda Keisera — *Oratorium passionale* (z 1729 r.), do tekstu Christiana Friedricha Hunolda (*Der blutige Und sterbende Jesus*, s. 428–430). Do ostatniego numeru, wzorem lat ubiegłych, dodano indeks wszystkich publikacji zamieszczonych na łamach pisma w 2010 r.

Piotr Herok